

УДК 784.78.03

DOI 10.32461/2226-2180.44.2023.293931

Цитування:

Овсяннікова Н. Ю. Трансформаційні процеси естрадної музики в сучасному культурному просторі України. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 44. С. 119–123.

Ovsyannikova N. (2023). Transformational Processes of Pop Music in Contemporary Cultural Space of Ukraine. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. pr.*, 44, 119–123 [in Ukrainian].

Овсяннікова Наталія Юрївна,
доцент кафедри вокального мистецтва
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв,
заслужений діяч мистецтв України
<https://orcid.org/0000-0001-7767-7050>
nataovsiannikova@ukr.net

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Мета дослідження полягає у розкритті сутності та напрямків трансформацій в естрадній музиці України, виявленні їх впливу на культурний простір та формування музичної ідентичності країни. **Методологія дослідження** трансформаційних процесів естрадної музики в сучасному культурному просторі України включає в себе наступні етапи: аналіз теоретичних досліджень – вивчення наукової літератури з проблематики дослідження, зокрема вітчизняних та зарубіжних праць з музикознавства, культурології, соціальної психології, соціології культури; емпіричне дослідження – аналіз репертуару українських естрадних виконавців, їхньої творчості та слухацької аудиторії; інтерпретація отриманих результатів, розробка висновків та рекомендацій. Для аналізу теоретичних джерел використовувалися такі методи, як аналіз змісту, порівняння, синтез. Для збору емпіричних даних використовувалися такі методи, як контент-аналіз, соціологічне опитування, експертна оцінка. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше комплексно досліджено трансформаційні процеси естрадної музики в сучасному культурному просторі України. У дослідженні виділено основні напрямки трансформації естрадної музики, проаналізовано їхні причини та наслідки. **Висновки.** Трансформація естрадної музики є закономірним процесом, який відображає зміни в культурному просторі суспільства. Вона відбувається під впливом таких факторів, як глобалізація та інтернаціоналізація культури, розвиток нових технологій, зміна соціальних та культурних запитів аудиторії. Трансформаційні процеси в естрадній музиці України свідчать про постійний розвиток та адаптацію до змін у сучасному культурному просторі. Вони визначають нові музичні тренди, формують культурну ідентичність та сприяють взаєморозумінню між національним та світовим музичним спадщиною. Дослідження цих процесів важливе не тільки для розвитку естрадної музики як феномену культури, але й має практичне значення. Необхідно підтримувати розвиток естрадної музики в Україні, сприяючи творчості талановитих виконавців та популяризації української естради. Слід уважно стежити за змінами в жанровій структурі, музичних технологіях та соціальних та культурних запитах аудиторії, щоб своєчасно реагувати на них.

Ключові слова: естрадна музика, трансформація, сучасний культурний простір, глобалізація, ідентичність.

Ovsyannikova Natalia, Honoured Art Worker of Ukraine, Associate Professor, Department of Vocal Arts, National Academy of Culture and Arts Management

Transformational Processes of Pop Music in Contemporary Cultural Space of Ukraine

The purpose of the research is to disclose the essence and directions of transformations in the pop music of Ukraine, identify their influence on the cultural space, and shape the musical identity of the country. **The methodology** of researching transformation processes in pop music in contemporary Ukrainian cultural space includes the following stages: analysis of theoretical studies – studying scientific literature on the research issues, including domestic and foreign works in musicology, cultural studies, social psychology, and sociology of culture; empirical research – analysing the repertoire of Ukrainian pop performers, their creativity, and audience perception; interpretation of the obtained results, development of conclusions, and recommendations. Methods such as content analysis, comparison, and synthesis were used for analysing theoretical sources. For collecting empirical data, methods like content analysis, sociological surveys, and expert assessment were employed. **The scientific novelty** of the research lies in the fact that, for the first time, comprehensive investigations have been conducted into the transformative processes of popular music in the contemporary cultural space of Ukraine. The study identifies the main directions of transformation in pop music, analyses their causes, and explores their consequences. **Conclusions.** The transformation of popular music is a natural process that reflects changes in the cultural space of society. It occurs under the influence of factors such as globalisation and internationalisation of culture, the development of new technologies, and shifts in the social and

cultural demands of the audience. The transformative processes in Ukrainian popular music signify continuous development and adaptation to changes in the contemporary cultural landscape. They define new musical trends, shape cultural identity, and contribute to mutual understanding between national and global musical heritages. Research into these processes is essential not only for understanding popular music as a cultural phenomenon but also holds practical significance. Supporting the development of popular music in Ukraine is crucial, fostering the creativity of talented performers and promoting Ukrainian popular music. It is important to closely monitor changes in genre structures, musical technologies, and the social and cultural demands of the audience to react timely and appropriately.

Keywords: pop music, transformation, contemporary cultural space, globalisation, identity.

Актуальність теми дослідження. Естрадна музика є одним із найпопулярніших жанрів музичного мистецтва в Україні. Вона відіграє важливу роль у культурному житті суспільства, формуючи естетичні смаки та цінності аудиторії. У сучасних умовах естрадна музика перебуває в стані трансформації, що обумовлено низкою факторів, зокрема:

- глобалізацією та інтернаціоналізацією культури,
- розвитком нових технологій, зокрема Інтернету та соціальних мереж,
- зміною соціальних та культурних запитів аудиторії.

Трансформація естрадної музики в Україні є предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Однак, наразі відсутнє комплексне дослідження, яке б охопило всі аспекти цього процесу.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідження естрадної музики в Україні проводяться в рамках таких наукових дисциплін, як музикознавство, культурологія, соціальна психологія, соціологія культури. У вітчизняній музичній науці естрадна музика розглядається як різновид масової музики. Дослідники виділяють такі основні ознаки естрадної музики: популярна жанрова основа, орієнтація на широку аудиторію, використання сучасних музичних технологій, поєднання елементів різних музичних жанрів.

Дослідження естрадної музики в Україні як сучасного жанру мистецтва проводилися такими науковцями, як Д. Бабич, М. Вишневська, М. Головкова, Н. Дрожжина, А. Кравченко, М. Мельник, В. Овсянніков, В. Откидач, В. Плахотнюк, Н. Попович, Т. Рябуха, О. Сапожнік, В. Соколенко, Л. Суслов, В. Тормахова, В. Чепеленко, О. Шевченко та інші.

У зарубіжних дослідженнях естрадна музика розглядається як складне явище, що включає в себе різні жанри, стилі та напрями. Дослідники виділяють такі основні тенденції розвитку естрадної музики: глобалізація та інтернаціоналізація, злиття різних жанрів та стилів, використання нових музичних технологій, орієнтація на молоду аудиторію.

Метою дослідження є розкриття сутності та напрямків трансформацій в естрадній музиці України, виявлення їх впливу на культурний простір та формування музичної ідентичності країни.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 90-х років минулого століття, естрадна музика України пройшла чергові етапи розвитку, зокрема, взаємодію з елементами фольклору, інтеграцію світових трендів у жанрову структуру, та експерименти зі звуковими технологіями.

Зростання впливу світової культури та інтернаціональний обмін музичними ідеями визначають нові контексти для естрадної музики в Україні. Адаптація та синтез різних музичних стилів стає необхідністю для відповіді на глобальні тенденції.

Трансформація естрадної музики в Україні відбувається за такими основними напрямками [6, 12]:

1) Зміна жанрової структури. У сучасній естраді відбувається злиття різних жанрів та стилів, що призводить до формування нових жанрових форм. Наприклад, у сучасній українській естраді популярними є такі жанри, як поп-рок, поп-фольк.

2) Розвиток нових музичних технологій. Естрадна музика активно використовує сучасні музичні технології, зокрема комп'ютерну обробку звуку, електронні музичні інструменти, елементи фольклору (українські національні інструменти, автентичний спів). Це дозволяє створювати більш якісний і різноманітний музичний матеріал.

3) Зміна соціальних та культурних запитів аудиторії. Естрадна музика відповідає на зміни соціальних та культурних запитів аудиторії. Вона стає більш різноманітною, включаючи в себе різні жанри, стилі та напрями. Це дозволяє задовольнити потреби різних слухачів.

В умовах війни та загрози знищення України як незалежної держави особливо важливим є збереження та розвиток української культури, невід'ємною частиною якої є естрадне вокальне мистецтво. Воно займає значне місце в музичній культурі та є важливим регулятором соціокультурних процесів. Тому дослідження актуальних

проблем естрадного вокального мистецтва є вкрай необхідним для збереження та розвитку української культури в складних соціокультурних реаліях сьогодення.

На думку М. Головкової, трансформаційні процеси відіграють роль рушійної сили для видозмінення та урізноманітнення естрадного вокального мистецтва [1, 84].

За добу незалежності українська естрада досягла світового визнання. Це підтверджується неодноразовими перемогами українських виконавців на Євробаченні, а також високими позиціями українських пісень у світових чартах. Українські народні пісні, які раніше були відомі лише в Україні та сусідніх країнах, тепер стали популярними у всьому світі.

Сучасний культурний простір є надзвичайно динамічним та складним. Він характеризується різноманітністю музичних напрямків, які постійно взаємодіють та змінюються. Популярна музика, як один із ключових елементів цього простору, також є багатокомпонентною та плюралістичною. Вона синтезує в собі елементи різних жанрів та стилів, що дає можливість створювати нові, унікальні звучання [4, 2].

В Україні популярні такі музичні жанри, як джаз, рок, фольк, хіп-хоп, електронна музика, вони постійно розвиваються та трансформуються. Українські виконавці та гурти активно експериментують із різними музичними техніками та стилями, що свідчить про їхню творчу ініціативу та пошук нових форм самовираження [5, 5].

Популярна музика є важливим чинником сучасних культурно-мистецьких процесів. Вона відіграє значну роль у формуванні громадської думки, естетичних смаків та цінностей. Сучасні виконавці та гурти є своєрідними лідерами громадської думки, які впливають на формування світогляду та поведінки молоді.

Дослідження популярної музики в Україні є актуальним напрямком сучасної культурології. Українські вчені вивчають різні аспекти популярної музики, зокрема її історію, теорію, естетику, соціальну роль. Серед найважливіших дослідницьких пріоритетів української культурології – джазове мистецтво, класичний та експериментальний рок, українська естрадна пісня [3, 64].

Українська естрада завжди була в тренді та зазнала багатьох змін протягом свого існування, але елементи фольклору були присутні в ній майже завжди. Це стосується і елементів концертного одягу, і використання

українських народних інструментів в аранжуваннях сучасних естрадних пісень. Яскравим прикладом є творчість Олега Скрипки, Руслани, Джамали, гуртів «Друга ріка», «Mad Heads», «KozakSystem», «ОНУКА».

Особливо варто відзначити проект Артема Пивоварова «Твої вірші, мої ноти», який відбувся на підтримку Збройних сил України в Палаці «Україна» в травні 2023 року. У цьому проекті, крім оркестру, була задіяна чоловіча академічна хорова капела імені Л. Ревуцького [2, 67].

Сьогодні все більш популярним стає мікс естрадного вокалу з народним, автентичним. Це розширює спектр взаємодії естрадного мистецтва і фольклору, створюючи напрямок «фольк-поп» або «етно-рок». Цей напрямок дозволяє по-новому почути народну музику, зробити її більш актуальною та зрозумілою для сучасної аудиторії. Естрадні співаки та гурти, зокрема Х. Соловій, Т. Матвієнко, Т. Тополя, Jerry Heil, Khayat, «Go-A», «Козак Сіромаха», «Kalush Orchestra» та інші, все частіше використовують елементи традиційного співу на сцені. Таким чином вони показують, що українська культура є багатогранною та сучасною. Артисти, завдяки цим прийомам, допомагають популяризувати українську музику та культуру в світі.

Як зазначає культурологиня Т. Шершова, відбувається проникнення народно-пісенних практик у масову культуру, що є яскравим репрезентантом національної культури. Вражаючим прикладом може слугувати виступ українського гурту «Go-A» на «Євробаченні-2021» з піснею «Шум» – справжнім мистецьким витвором, веснянкою, яка ґрунтується на архаїчних елементах народного мистецтва. Цей твір був написаний М. Максимовичем ще у 1856 році, але завдяки осучасненню гуртом «Go-A» увійшов до світових хіт-парадів і став складовою сучасних трендів [7, 10].

Українські гурти, які завоювали світову славу, об'єднує сміливість експериментувати з різними музичними стилями та течіями. Вони не бояться змішувати традиційні українські мотиви з сучасними поп-ритмами, електронною музикою та експериментальними звучаннями. Це дозволяє їм створювати оригінальну та самобутню музику, яка привертає увагу слухачів у всьому світі.

Одним із яскравих прикладів є гурт «ОНУКА», який поєднує елементи електронної музики, фолку та етно. Їхні пісні, такі як «Zogі», «Kolyada» та «Oy, viu», стали хітами в Україні та за її межами. «ОНУКА»

неодноразово гастролювали Європою, США та Канадою, а також виступали на таких престижних фестивалях, як «Glastonbury» та «Sziget». Гурт «ОНУКА» був заснований в 2013 році Наталією Жижченко, яка є вокалісткою та автором пісень гурту. Їхня музика поєднує в собі традиційні українські мелодії, ритми та слова з сучасними електронними аранжуваннями. У своїх піснях «ОНУКА» часто звертаються до української міфології та фольклору.

Інший популярний український гурт – «The HARDKISS». Їхня музика поєднує елементи рок-музики, поп-музики та електроніки. «The HARDKISS» відомі своїми яскравими образами та енергійними виступами. Вони стали першим українським гуртом, який виступив на легендарній сцені «O2 Academy Brixton» у Лондоні.

«Brunettes Shoot Blondes» – ще один яскравий гурт, який зміг завоювати світову славу завдяки своєму неповторному стилю. Їхня музика поєднує елементи поп-музики, електроніки та фанку. «Brunettes Shoot Blondes» відомі своїми стильними костюмами та ексцентричними образами. Гурт був заснований у 2010 році в Кривому Розі Андрієм Ковальовим і Романом Собоєм. Вони стали першим українським гуртом, який отримав премію MTV Europe Music Awards.

«Dakh Daughters» – це експериментальний гурт, який поєднує елементи сучасного театру, музики та перформансу. Гурт був заснований у 2012 році в Києві на базі експериментального театру «ДАХ». Їхні виступи – це завжди яскраве та незабутнє видовище. «Dakh Daughters» виступають на сценах України, Європи та США.

«Бумбокс» – один із найпопулярніших українських гуртів, який поєднує елементи поп-музики, рок-музики та хіп-хопу. Їхні пісні, такі як «Оранжеве небо», «Вахтерам» та «Поліна», стали хітами в Україні та за її межами. «Бумбокс» гастролював Європою, США та Канадою, а також виступав на таких престижних фестивалях, як «Студія Лебедева» та «Atlas Weekend».

Гурт «Бумбокс» здобув особливу популярність у 2022 році, коли його лідер Андрій Хливинок, який вступив у тероборону, заспівав на тлі дзвіниці Софійського собору пісню «Червона калина». Цей виступ став символом українського спротиву російській агресії.

Пісня «Червона калина» – це народна українська пісня, яка була написана в 1914 році. Вона стала символом боротьби українців

за свою незалежність. У виконанні Андрія Хливнока пісня зазвучала по-новому, з піднесеним емоційним зарядом. Вона стала справжнім гімном українського спротиву.

Відео з виступу Хливнока швидко поширилося в соціальних мережах і викликало широкий резонанс у світі. Воно було показано на багатьох телевізійних каналах і розміщено на перших шпальтах газет. Цей виступ допоміг повернути увагу міжнародної спільноти до російської агресії проти України. Діяльність Андрія Хливнока та гурту «Бумбокс» під час російсько-української війни стала прикладом патріотизму та мужності. Вони показали, що музика може бути потужним інструментом у боротьбі за свободу і справедливість.

«Kazaky System» – це український гурт, який став відомим завдяки своїм екзотичним танцювальним номерам. Їхні танці поєднують елементи традиційних українських танців з сучасними рухами. «Kazaky» виступають на сценах України, Європи та США.

Вище згадані гурти показали, що українські музиканти здатні створювати якісну та оригінальну музику, яка привертає увагу слухачів у всьому світі. Вони стали справжніми амбасадорами української музики та культури.

Конкретними прикладами трансформаційних процесів у сучасній українській естраді є також зростання популярності українських виконавців, які співають англійською мовою. Це свідчить про те, що українська естрада стає більш відкритою для світового ринку. Іншим прикладом є поява нових жанрів і стилів, як інді-поп, що є поєднанням поп-музики та альтернативного року. Вагоме значення має актуалізація соціальних і політичних проблем в естрадних піснях. Наприклад, пісня гурту «Kalush Orchestra» «Стефанія» стали символом українського опору російській агресії.

Трансформація естрадної музики має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вона сприяє розвитку культури та мистецтва, робить музику більш різноманітною та відкритою. З іншого боку, вона може призвести до втрати самобутності української естради, її повної інтеграції до світової естради.

Наразі важко прогнозувати, як трансформація естрадної музики буде розвиватися в майбутньому. Однак, можна припустити, що вона буде продовжуватися, і що українська естрада буде знаходити свій власний шлях розвитку, поєднуючи в собі традиційні та сучасні елементи.

Перспективою подальших досліджень може бути детальне дослідження причин і наслідків трансформації естрадної музики в сучасному культурному просторі України, аналіз впливу трансформації естрадної музики на формування суспільних цінностей, дослідження особливостей трансформації естрадної музики в різних регіонах України.

Наукова новизна. Наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що вперше комплексно досліджено трансформаційні процеси естрадної музики в сучасному культурному просторі України. У дослідженні виділено основні напрямки трансформації естрадної музики, проаналізовано їхні причини та наслідки.

Висновки. Трансформація естрадної музики є закономірним процесом, який відображає зміни в культурному просторі суспільства. Вона відбувається під впливом таких факторів, як глобалізація та інтернаціоналізація культури, розвиток нових технологій, зміна соціальних та культурних запитів аудиторії. Трансформаційні процеси в естрадній музиці України свідчать про постійний розвиток та адаптацію до змін у сучасному культурному просторі. Вони визначають нові музичні тренди, формують культурну ідентичність та сприяють взаєморозумінню між національним та світовим музичним спадщиною. Дослідження цих процесів важливе не тільки для розуміння естрадної музики як феномену культури, але й має практичне значення. Необхідно підтримувати розвиток естрадної музики в Україні, сприяючи творчості талановитих виконавців та популяризації української естради. Слід уважно стежити за змінами в жанровій структурі, музичних технологіях та соціальних та культурних запитах аудиторії, щоб своєчасно реагувати на них.

Література

1. Головова М. М. Сучасна проблематика дослідження естрадного вокального мистецтва: культурологічний вимір // *Культура і сучасність: альманах*. 2022. № 1. С. 81–86.
2. Ладний А. С. Взаємодія народного і естрадного вокалу у творчості сучасних виконавців // *Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2023. С. 67–68.

3. Мозговий М. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. КНУКіМ, 2007. 175 с.

4. Овсянніков В. Г. Український поп-рок у контексті розвитку популярної музичної культури кінця XX – початку XXI століття: дис. канд. миств.: 26.00.01. Київ, 2019. 196 с.

5. Рябуха Т. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: автореф. дис. канд. миств.: 17.00.03. Харків, 2017. 20 с.

6. Сапожник О. В. Популярна естрадна музика в Україні: історичний екскурс. Мистецтво та освіта. 2003. № 4. С. 11–13.

7. Шершова Т. В. Культурна пам'ять як чинник формування національної ідентичності (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини): дис. на здобуття ступеня док. філос.: 034 – культурологія. НАКККіМ. Київ, 2021. 241 с.

References

1. Holovkova, M. (2022). Modern problems of research of various vocal art: cultural dimension. *Culture and Modernity*, 1, 81–86 [in Ukrainian].
2. Ladnyi, A. (2023). Interaction of folk and pop vocals in the works of contemporary performers: Recent Research in Culture and Arts: Explorations, Issues, Perspectives: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference. Kyiv, 67–68 [in Ukrainian].
3. Mozhovyi, M. (2007). Formation and trends in the development of Ukrainian pop song: 17.00.01. KNUKіM [in Ukrainian].
4. Ovsiannikov, V. H. (2019). Ukrainian pop rock in the context of the development of popular musical culture of the late 20th – early 21st century: Degree of Candidate of Art Studies by specialty 26.00.01 “Theory and History of Culture”. National Academy of Culture and Arts Management [in Ukrainian].
5. Riabukha, T. (2017). Origins and intonation components of Ukrainian song pop: author’s ref. dis.: 17.00.03. Kharkiv [in Ukrainian].
6. Sapozhnik, O. V. (2003). Popular pop music in Ukraine: a historical overview. *Art and Education*, 4, 11–13 [in Ukrainian].
7. Shershova, T. (2021). Cultural memory as a factor in the formation of a national identity (on the materials of folk song practices of Poltava region). Dissertation for a Doctor of Philosophy Degree: Specialty 034 – Cultural studies. National Academy of Culture and Arts Management [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.09.2023
Отримано після доопрацювання 01.11.2023
Прийнято до друку 08.11.2023